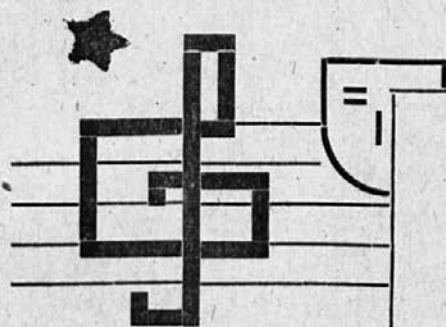

GLEDALIŠKI LIST

OPERA

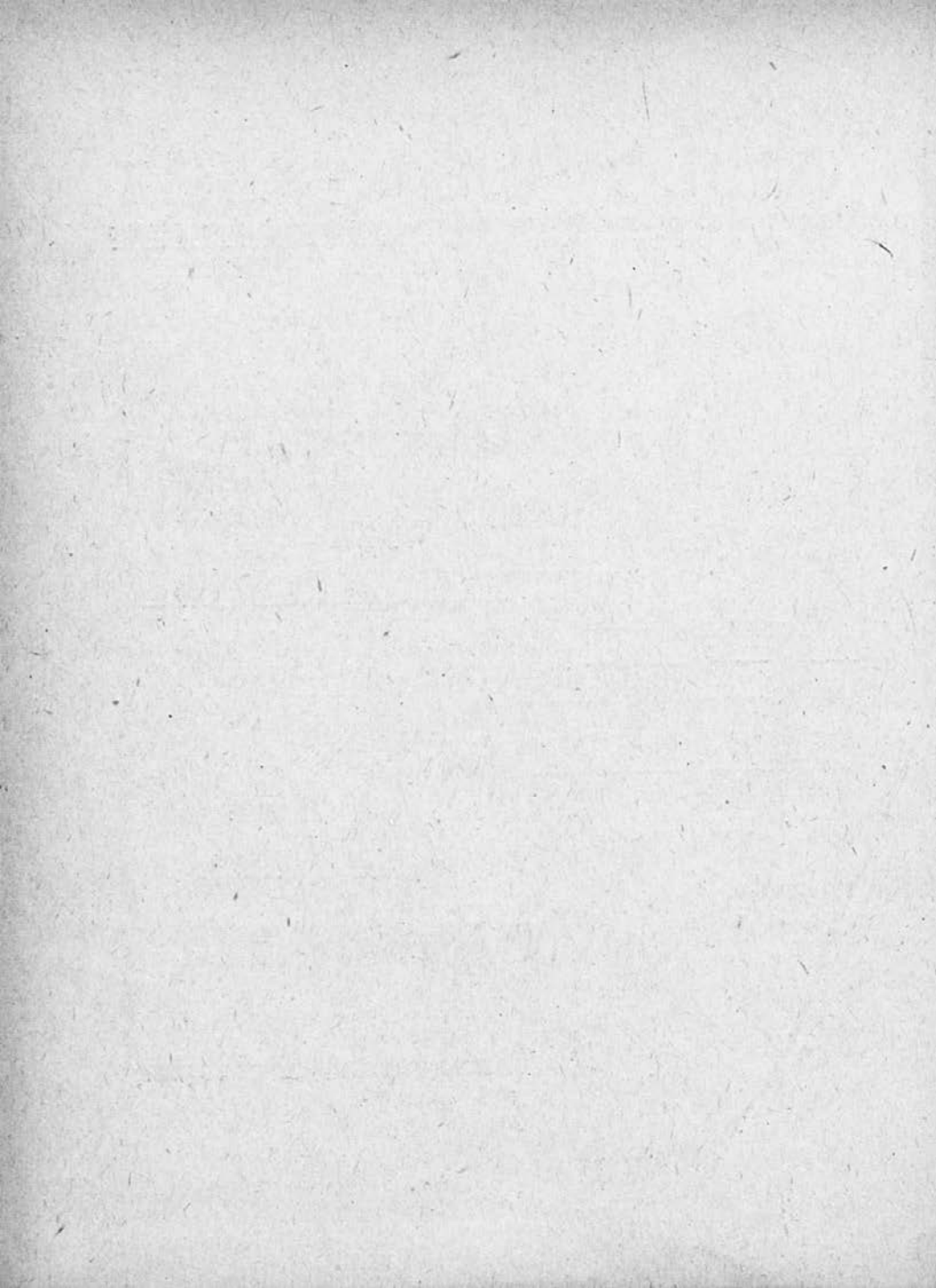

IX.

J. OFFENBACH:

*Hoffmannove
pripovedke*

1945-46

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA

1945/46

OPERA, 28. FEBR. 1946

Štev. 9

Hoffmannove pripovedke

»Hoffmannove pripovedke« so eno najbolj nenavadnih in fantastičnih del opernega repertoarja. Spretno je v njih pomešana resničnost s fantastiko, verjetnost z utvaro, človek s prikaznijo in demonom. Čudovit čar, privid in neverjetnost preveva besedilo in glasbo. Jacques Offenbach, ki je bil dolgo po krivici zapostavljen kot komponist operet, je tu dosegel vrhunec svoje ustvarjalne sposobnosti. Njegova življenjska želja je bila, da bi napisal resno opero, zato je dolgo iskal primerne snovi, ki bi mu omogočila v polni meri razviti vse možnosti glasbene karakterizacije, katere je često že prav določno kazal v svojih uspelih in duhovitih operetah, a le v smislu humorja in persiflaže. To je našel šele proti koncu svojega življenja, čeprav je bilo odrsko delo, ki je njegovi operi podlaga, takrat staro že nekaj desetletij. Ni mu bilo dano, da bi doživel uprizoritev in uspeh tega svojega poslednjega dela, ki ga je pripravljala pariška Opera Comique.

Ker je čutil, da se mu bliža smrt, je prigovarjal opernemu ravnatelju, naj pospeši uprizoritev, toda komplicirane dekoracije so premiero odložile za nekaj mesecev. Težko bolan in skoraj že na smrtni postelji se je Offenbach jeseni l. 1880. dal pripeljati v gledališče in je prisostvoval skušnjam — tako zelo mu je bila ta opera pri srcu. »Hoffmannove pripovedke« so njegovo najzrelejšo, najgloblje in najpopolnejše delo ter je z njim pred občinstvom, kritiki in samim seboj dokazal, da je zmožen več, kakor samo vedre in vesele glasbe. Poleg tega so mu »Hoffmannove pripovedke« obetale in po smrti prinesle zadoščenje, da je prodril v Opera Comique, ki je bila dotlej njegovim delom zaprta. Smatrali so jih vsa za spevoigre in operete, dasi so bile vmes tudi komične opere.

»Hoffmannove pripovedke« so po Offenbachovi smrti ostale le v klavirskem izvlečku. Instrumentacijo je na skladateljevo željo izvršil njegov prijatelj M. Guiraud (komponist recitativov v »Car-men«) po avtorjevih zapiskih in opazkah. V pariški uprizoritvi so črtali celo drugo dejanje (Giulietto, češ da je neučinkovito in težko razumljivo. Niso se pa hoteli odreči sloviti barkaroli in so jo predstavili v tretje dejanje. Pri kasnejših uprizoritvah je imelo vsako gledališče svoje posebnosti v sceni in tekstu, izpuščali so osebe, ki so se zdele premalo razumljive itd. K tej zmedi je pripomogla okolnost, da je Offenbach zapustil številne varijante v uglasitvi in da ni bilo enotnega avtentičnega klavirskega izvlečka. Mnogo kasneje je šele na podlagi proučevanja komponistove zapuščine in izbire varijant, ki so najbolj ustrezale namenom skladatelja in libretista, dobila opera svojo sedanjo končno obliko.

Libreto je povzet po treh fantastičnih novelah E. Th. A. Hoffmanna, ki sta jih Francoza Carré in Barbier spojila v dramo in ji postavila za glavnega junaka pisatelja samega, ki pripoveduje v študentovski družini svoje ljubezenske doživljaje. Zamenjala sta tudi nekaj oseb ter dodala prolog in epilog, ki sta ga napisala v Hoffmannovem duhu. Princip borbe dobrega z demonom je tu izražen na nenavaden, bizaren način: Hoffmanna zasleduje v njegovih ljubezenskih zgodbah isto demonsko bitje z licem raznih oseb. V prologu in epilogu je to Lindorf, v treh dejanjih pa po vrsti Coppelius, Dapertutto, doktor Mirakel. Lika Lindorfa in Mirakla sta libretista iznašla in dodala sama, vendar tako v Hoffmannovem stilu, da se spajata z ostalima dvema povsem v enoten dojem, zato je razumljivo, da mora vse štiri like predstavljati isti pevec. Prav tako prevzame navadno ista pevka vse štiri ženske vloge (Olimpia, Giulietta, Antonia, Stella), ki predstavljajo epizode Hoffmannove izjalovljene in izgubljene ljubezni.

Med prologom in epilogom se vrstijo tri pisane slike, ki so gledalcu brez poznanja originalnih novel res nekoliko težko razumljive. K temu zlasti prispeva pomanjkanje notranje zveze med posameznimi dejanji, ki se vrstijo nevezano, kakor jih pač Hoffmann pripoveduje. Tudi je fantastika ponekod brez utemeljitve. Vendar

obdaja Offenbachova glasba mračno vsebino s tako nežnim in pe-
strim pajčolanom, da dobimo vtis živega kalejdoskopa.

Glasbeno povezavo vseh slik predstavlja motiv demonskega
bitja, ki vseskozi zasleduje Hoffmanna. Ritmično pregnanten tema
je v svoji mračni odločnosti izredno značilen.

V prologu se menjava svežina študentovskih zborov s Hoff-
mannovimi sanjarijami. Pri tem naj omenimo, da je v sedanjem
prevodu Nika Štritofa Hoffmannova pesem o pritlikavcu Klein-
zacku nadomeščena s študentovsko pesmijo o dominusu. Razlog za
to je, da je pri nas pravljica o tem pritlikavcu neznana in se vrhu
tega besedne igre ne dajo prevesti. Zbor študentov ponavlja latinske
rime v pesmi. Po nekaj verzih se izgubi Hoffmann v sanjarenje in
opeva svojo ljubezen — toda vse je zavito v kopreno neresničnosti
in prividov, kakor da bi vinsko vzdušje zakrilo pogled in zmedlo
misel. Zadnji zamišljeni in mehki zbor študentov še pojača to
mračno razpoloženje, od koder zazvenijo svetlo le zadnje Hoffman-
nove besede, ki uvedejo prvo dejanje: »Moja prva ljubezen bila je
Olimpija.«

Drugo dejanje ima več mikavnih glasbenih točk. Tu je Hoff-
mannova romanca, Nikolajeva vesela pesem, za katero nastopi
mračni Coppelijev tema, nato koloraturna arija avtomata Olimpije,
kjer je dobro karakteriziran togi, brezdušni značaj lutke.

Sledi Hoffmannova izjava ljubezni ter vedno hitrejši vrvež
plesa.

Drugo dejanje začenja slovita barkarola (ki so jo, žal, vrtiljaki,
lajne in klavirski začetniki v slabem smislu popularizirali). Vendar
je globoko občutena, izpolnjena s hrepenenjem in neodoljivim čarom
noči in ljubezni. Posebno mikavnost ji daje spajanje dveh ženskih
glasov. Po Hoffmannovi pesmi kmalu zazveni motiv zlobnega
duha Dapertutta, ki ima tu svojo veliko arijo o zrcalu. V tej ariji
je krasno karakteriziran njegov nadnaravni, mračno demonski zna-
čaj. V duetu Juliette in Hoffmanna je obsežena vsa naslada in
razkošje zapeljive beneške noči. Med skrivnostnimi tremoli violin
izvabi lepa kurtizana Hoffmannovo zrcalno sliko ter med odmevi
barkarole izgine kot mamljiv privid. Pravo nasprotje bohotnemu,
zapeljivemu ozračju druge slike predstavlja tretja slika s svojim

težkim, mračnim vzdušjem, z otožnim hrepenenjem v pesmi in duetu Hoffmanna in Antonije ter s satansko, pogubonosno veličino doktorja Mirakla. Primer, kako zna Offenbach v nekaj taktih izraziti osnovno razpoloženje cele slike je pričetek Antonijine roman-
ce, kjer enostavno in jasno označi ganljivo otožnost preproste duše.

Zdi se, kot da tu komponist že čuti svoj bližnji konec in da se s trudnim in otožnim smehljanjem ozira nazaj na svoje delo.

Pojavi se doktor Mirakel, ki zraste do demonske veličine, pre-
rase vse ostale osebe ter s svojimi blestečimi in rožljajočimi stekle-
ničicami ob grozljivem ritmu orkestra plahuta po odru kakor zlo-
vešč skovir. Visoki akordi violin grozljivo slikajo njegovo zakli-
njanje skoraj že nezavestne Antonije. Do viška prikipi njegov sata-
nizem v tercetu z Antonijo in pojočo sliko matere. Materina vab-
ljiva melodija, ki z neodoljivo in grozljivo silo privlači Antonijo,
je med največjimi biseri vse opere. V tem tercetu je komponist z
mojstrsko glasbo podprl in raztolmačil pošastno in fantastično do-
gajanje na odru.

Antonija umre ob zvoku svoje globoko otožne ljubezenske melo-
dije, obupni Hoffmannov vzklik: Antonija! — — in glasba preide
v topli E-dur: Antonijina duša je našla svoj mir.

Kratki epilog konča z refrenom pesmi iz uvoda. V francoskem
originalu pa je še prizor z muzo, ki reši Hoffmanna neugnanih
strasti in ga posveti poeziji.

Kakor Hoffmanna, je tudi Hoffmannove pripovedke zasledo-
vala zla usoda, kljub velikemu uspehu pri prvi predstavi. Premiera
v Parizu je bila 10. februarja 1881 in še istega leta je sledila upri-
zoritev na Dunaju. Tudi ta je dosegla izreden uspeh. Med drugo
predstavo pa se je pripetila strašna nesreča, ki je zakrivila stotine
žrtev. Dunajski Ringtheater je popolnoma pogorel. S spominom
te katastrofe se je tako zvezal spomin na »Hoffmannove pripo-
vedke«, da dve desetletji niso več prišle na oder. Vraža o pogubo-
nosni operi je bila tako živa, da je nekateri pevci sploh niso hoteli
študirati in izvajati. Končno jo je z velikim uspehom obnovil leta
1902. ravnatelj dunajske opere Gustav Mahler, na kar je ta svoje-
vrstna in kvalitetna opera šele nastopila svojo zmagovito pot po
opernih odrih.

D. P.

Offenbach

Skladatelj je bil nemškega rodu, toda naturaliziran Francoz. Rodil se je l. 1819. v Kölnu. Že v mladih letih je prišel v Pariz, kjer je dovršil konservatorij ter dobil mesto v orkestru Opera Comique. Nastopal je tudi na samostojnih koncertih kot čelist. Po neuspeli turneji po Nemčiji je dobil mesto kapelnika v Theatre Français, nakar se je začel naglo uveljavljati kot skladatelj in dirigent. Pozneje se je preselil v pariški Theatre Comte, kjer je deloval nepretrgoma 11 let. Tu je bila uprizorjena večina njegovih del, ki jih je pisal z veliko lahkoto. Leta 1858. je napisal »Orfeja v podzemlju«, ki so ga z velikim uspehom izvajali okrog 300-krat. To delo je prodrlo tudi preko francoskih mej ter se je ohranilo do danes. Ravno tako je žel uspehe s svojo naslednjo duhovito persiflažo »Lepa Helena«. Nekaj let po teh uspehih je odložil službo gledališkega ravnatelja ter se je posvetil izključno komponiranju. Hoffmannove pripovedke je komponiral z veseljem in zanosom, toda pet mesecev pred prvo uprizoritvijo je umrl (5. oktobra 1880). Skupno je Offenbach napisal 102 oderski deli. Med operetami sta najznamenitejši že imenovani »Orfej v podzemlju« in »Lepa Helena«, poleg njih še »Pariško življenje«, »Madame Favart«, »Genovefa Brabant«. Njegove opere so: »Barcouf«, »Renske vile« in »Hoffmannove pripovedke«.

Hoffmannove pripovedke

Vsebina.

Prolog. Luthrova pivnica. Tajinstveni mestni svetnik Lindorf izvabi od Andreja pismo, ki ga je pisala pevka Stella Hoffmannu in kjer mu pošilja ključ svoje sobe. Ker je Lindorf sam vanjo zaljubljen, pismo obdrži. V tem vstopi Hoffmann, ki prihaja iz gledališča, kjer je pravkar pela Stella donno Anno v »Don Juanu«. Družčina študentov začne piti. Hoffmann poje veselo študentovsko pesem in prične po nekaj kriticah sanjariti o svoji ljubezni. Ko opazi Lindorfa v kotu sobe, pove družbi, da ga ta vedno zasleduje

in da mu vedno prinaša nesrečo v ljubezni. Nato prične pripovedovati svoje ljubezenske dogodivščine.

Prvo dejanje. Spalanzanijev fizikalni kabinet. Spalanzani je sestavil lutko, katero izdaja za svojo hčer Olimpijo. Pri tem mu je pomagal Coppelius s svojimi čarovniškimi sposobnostmi in je avtomatu — lutki — napravil oči. Hoffmann se v lutko zaljubi, dasi se mu prijatelj Nikolaj roga. Vstopi Coppelius in proda Hoffmannu očala, skozi katera vidi vse rožnato. Coppelius nato odstopi Spalanzaniju vse izumiteljske pravice. Ta predstavlja vsem gostom Olimpijo kot svojo hčer. Lutka zapoje arijo, pri čemer jo Spalanzani večkrat navije kakor uro. Hoffmann razodene Olimpiji svojo ljubezen, pleše z njo vedno hitreje, dekler se onemogel ne zgrudi. Tudi mehanizem lutke se ustavi. V tem vstopi besni Coppelius, ki ga je Spalanzani prevaril z ničvredno menico. Iz maščevanja razbije lutko in sedaj šele Hoffmann spozna svojo zablodo.

Drugo dejanje. Beneška noč pri Giulietti. Njen mož je Peter Schlemihl, človek brez sence. Hoffmann se vanjo zaljubi, prijatelj Nikolaj ga zopet svari. Skrivnostni Dapertutto pregovori Giulietto, naj odvzame Hoffmannu zrcalno sliko, tako kot je že prej prinesla Dapertuttu Schlemihlovo senco. Giulietta obljubi Hoffmannu ključ svoje sobe, katerega naj odvzame Schlemihlu. Med Hoffmannom in Schlemihlom pride do dvoboja, Schlemihl pade, Nikolaj in Hoffmann zbežita. V zadnjem trenutku še ugleda Hoffmann Giulietto, kako odhaja v objemu drugega.

Tretje dejanje. Soba pri svetniku Crespelu, čigar hči Antonija, nekdanja slavna pevka, ne sme več peti, ker je bolna. Vstopi Hoffmann z Nikolajem in se ob srečanju z Antonijo zaljubi v otožno in nedolžno dekle. Pojavi se tajinstveni dr. Mirakel, ki pa ga Crespel ne pusti v sobo. Sedaj tudi Hoffmann prosi Antonijo, naj več ne poje, kar mu ona tudi obljubi. Dr. Mirakel pa se znova pojavi, igra na svoje vražje gosli ter oživi sliko Antonijine matere na steni. Slika z neodoljivo močjo kliče Antonijo k sebi. Tako doktorju uspe, da pripravi Antonijo do petja. Antonija poje in se zgrudi mrtva. Ob njej klečita Hoffmann in obupani oče.

Epilog. Zopet v Luthrovi kleti. Študentje so z zanimanjem poslušali Hoffmannovo pripovedovanje. Hoffmann je že močno

vinjen, ko vstopi Lindorf s pevko Stello in ji pokaže onemoglega Hoffmanna. Stella odide z Lindorfom in študentje še enkrat zapojejo svojo pesem.

Pino in Pija Mlakar — člana ljubljanske opere

Znana plesna mojstra Pino in Pija Mlakar, ki sta z ogromnim uspehom nastopala že pred vojno večkrat tudi v našem gledališču, sta v zadnjem času prevzela vodstvo našega opernega baleta. Odlična slovenska plesna umetnika sta bila pred vojno angažirana na številnih evropskih odrih (Zürich, München itd.), kjer sta se uveljavila kot eden izmed najbolj znanih evropskih plesnih parov.

V našem opernem gledališču sta Mlakarja že začela z intenzivnim študijem in šolo. V naš letošnji repertoar bomo v kratkem vključili njuno solistično plesno pesnitev »Lok« (na Lhotkovo glasbo) in Lhotkov balet »Vrag na vasi«, ki ga je sklenil naš baletni zbor naštudirati pod vodstvom Mlakarjevih v okviru prvomajskega tekmovanja s študijem tudi izven delovnih ur.

Delo našega gledališča

Iz tajniškega poročila na občnem zboru sind. podr. dne 18. 11. 1946.

Delo našega gledališča lahko razdelimo v delo navzven in v delo naznotraj. Naše zunanje delo se je pokazalo v gledaliških predstavah in v nastopih posameznikov. Zavedajoč se vloge in pomena, ki ga ima Slovensko Narodno Gledališče v novem času, ko ne more biti gledališče privilegij samo nekega razreda, temveč last vsega ljudstva, je sindikat predlagal, naj se organizira poset gledališča na široki osnovi. To smo dosegli z uvedbo sindikalnih abonmajev, stalnih, zaključenih predstav za vojsko, ZMS in predstav za osnovnošolsko mladino. Na ta način je bilo doseženo, da se je število izvedb, ki so imele v prejšnjih sezonah 8 do 9 repriz, dvignilo na 20. Računamo, da vidi vsako uprizoritev 15.000 oseb, medtem ko jih je videlo prej največ 5000.

V spomladnem času bo naše gledališče razširilo mrežo svojih gostovanj po naših delavskih centrih in podeželju, v kolikor ga ne bo oviralo pomanjkanje primernih dvoran. Kljub tem težavam je drama že izvedla gostovanje na Jesenicah in v Št. Vidu, opera pa z baletom v Novem mestu in v Litiji.

Naši posamezni člani so v širokem obsegu sodelovali na mitingih in kulturnih prireditvah izven gledališča. Podatki so tile:

20 članov opernega tehničnega osebja je sodelovalo na 67 mitingih v 27 različnih krajih z 968 delovnimi urami, na 4 kongresih s 450 delovnimi urami in na 8 koncertih s 96 delovnimi urami. Skupaj 1414 delovnih ur.

Od strokovnih delavnic je gledališka krojačnica poleg rednega dela izdelala 193 kom. raznih kostumov za Trst, Maribor, Jesenice, Kranj itd., kar predstavlja 865 ur dela. Mizarna je izdelala 3 scene za Trst in pohištvo za Kranj, skupaj 298 delovnih ur. Slikarna dela stalno za gledališča izven Ljubljane, v času raznih kongresov, volilne kampanje itd. pa je še sodelovala pri okrasitvi mesta.

Operni zbor je sodeloval na raznih prireditvah in proslavah, posamezniki pa še na okrog 100 zunanjih mitingih.

Balet je imel 6 skupnih nastopov, posamezniki pa okrog 100.

Orkester je sodeloval na mitingih in koncertih, posamezniki pa vodijo najrazličnejše godbe, sodelujejo v komornih združenjih in nastopajo solistično.

Operni solisti so odpeli na kulturnih prireditvah 1566 arij in pesmi. Nastopali so na koncertih v Ljubljani, Novem mestu, Radovljici, Zagorju, Trbovljah, Jesenicah, Postojni in Trstu. Naši dirigenti so spremljali 650 pesmi in arij.

Dramski solisti so se odpovedali tedenskemu prostemu dnevu in igrajo vsak dan, ob nedeljah celo po 2 in 3 krat. Razen tega sodelujejo stalno v Radiju in na številnih kulturnih prireditvah. V zadnjem času organizirajo še odrski tečaj za sindikalna gledališča.

Izdajatelj: Uprava Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani. — Urednik Smiljan Samec. — Tiskarna Makso Hrovatin. — Vsi v Ljubljani.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE • OPERA

V četrtek, 28. februarja 1946

Red: Premierski

J. Offenbach:

Hoffmannove pripovedke

OPERA V TREH DEJANJIH S PROLOGOM IN EPILOGOM, PO DRAMI J. BARBIERJA IN M. CARREJA, PREVEDEL N. ŠTRITOF

Dirigent: D. ŽEBRE

Režiser: H. LESKOVŠEK

Olimpija	N. Stritarjeva
Giulietta	V. Bukovčeva
Antonija	K. Vidalijska
Andreas	
Cochénille	
Pitichinaccio	L. Kobal
Franc	
Lindorf	
Coppelius	
Dapertutto	A. Orel
Mirakel	

Nikolaj	B. Stritarjeva
Glas matere	E. Karlovčeva
Hoffmann	R. Franc
Spalanzani	S. Štrukelj
Natanael	M. Brajnik
Crespel	L. Korošec
Luther	F. Langus
Herman	S. Smerkolj
Schlemihl	I. Anžlovar

Študentje, gostje in sluga.

Prolog in epilog: V Luthrovi pivnici; I. dejanje: V Spalanzanijevem fizikalnem kabinetu; II. dejanje: V Giuliettini palači v Benetkah; III. dejanje: V Cresplovi hiši.

Vodja zbora: J. HANC

Koreograf: ing. P. GOLOVIN

Scenograf: A. GERLOVIČEVA

Osnutki kostumov: D. KAČERJEVA

Blagajna ob 19.

Začetek ob 19.30.

Konec ob 23.

Parter: Sedeži I. vrste	Din 60.—	Lože v parterju (4 osebe)	Din 220.—	Dodatni ložni sedeži: v parterju	Din 30.—	Galerija: Sedeži I. vrste	Din 20.—
" II.—III. vrste	" 54.—	Lože I. reda 1—5 (4 osebe)	" 220.—	" v I. redu	" 30.—	Sedeži II.—III. vrste	" 16.—
" IV.—VI. vrste	" 50.—	Lože I. reda 6—9 (4 osebe)	" 240.—	Balkon: I. vrsta sredina	" 34.—	Sedeži IV.—V. vrste	" 14.—
" VII.—IX. vrste	" 46.—	Posamezni ložni sedeži:		II. vrsta sredina	" 28.—	Parterno stojišče	" 8.—
" X.—XI. vrste	" 40.—	v parterni loži	" 55.—	III. vrsta sredina	" 24.—	Galerijsko stojišče	" 4.—
" XII. vrste	" 34.—	v loži I. reda, št. 1—5	" 55.—	Balkon: I. vrsta, stranski balkon	" 24.—		
		v loži I. reda, št. 6—9	" 60.—	Balkon: II. vrsta, stranski balkon	" 14.—		

Vstopnice so v predprodaji pri dnevni blagajni v opernem gledališču od 10.30 do 12.30 in od 16. do 18. ure, in pol ure pred pričetkom predstave.

SMRT FAŠIZMU — SVOBODO NARODU!

OFFICE OF THE SECRETARY OF THE ARMY, WASHINGTON, D. C.

ADJUTANT GENERAL

DEPARTMENT OF THE ARMY

1. Name of the person or persons to be examined
2. Name of the person or persons to be examined
3. Name of the person or persons to be examined
4. Name of the person or persons to be examined
5. Name of the person or persons to be examined
6. Name of the person or persons to be examined
7. Name of the person or persons to be examined
8. Name of the person or persons to be examined
9. Name of the person or persons to be examined
10. Name of the person or persons to be examined

1. Name of the person or persons to be examined
2. Name of the person or persons to be examined
3. Name of the person or persons to be examined
4. Name of the person or persons to be examined
5. Name of the person or persons to be examined
6. Name of the person or persons to be examined
7. Name of the person or persons to be examined
8. Name of the person or persons to be examined
9. Name of the person or persons to be examined
10. Name of the person or persons to be examined